

ASIA Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneista rikoksista**ASIAN VIREILLETULO**

Hovioikeuden presidentti on 4.10.2019 ilmoittanut, että käräjäoikeus oli 3.4.2019 asiassa antamallaan tuomiolla tuominnut vastaajan rangaistukseen 3.4.2016 tehdyistä huumausaineen käyttörikoksesta, lievistä ampuma-aserikoksesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, joita koskeva haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 16.4.2018.

Hovioikeus, jonne asian vastaaja oli tuomiosta valittanut, oli 2.10.2019 antamallaan tuomiolla hylännyt syytteen vanhentuneena. Vastaaja oli valituksessaan hovioikeudelle muun ohella vaatinut käräjäoikeuden antaman rangaistuksen alentamista. Hovioikeus oli ottanut omasta aloitteestaan tutkittavaksi, oliko syyteoikeus edellä kerrottujen rikosten osalta vanhentunut.

SELVITYS

Käräjätuomarina toiminut A on antanut menettelystään selvityksen ja mainitun käräjäoikeuden laamanni lausunnon.

MERKINTÄ

Vastaajan avustajana asiassa toimineen asianajajan menettely on oikeuskanslerinvirastossa erikseen arvioitavana.

RATKAISU**1 Sovellettavat säännökset**

Asiaan sovellettavan rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan (297/2003) mukaan syyteoikeus vanhentui, jollei syytettä ollut nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus oli enintään vuosi vankeutta tai sakkoa. Rikoslain 50 luvun 2 a §:n mukaan ankarin rangaistus huumausaineen käyttörikoksesta on kuusi kuukautta vankeutta, rikoslain 41 luvun 3 §:n mukaan lievistä ampuma-aserikoksesta sakko ja rikoslain 23 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste

tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

2 Selvitys

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut A on kertonut selvityksessään, että oli käsitellyt vastaajan rikoskokonaisuuden käräjäoikeuden pääkäsittelyssä 3.4.2019 ja julistanut tuomion istunnossa. Vastaajalla oli ollut käräjäoikeudessa vireillä useampia rikosasioita eri diaarinumeroilla. Asioita oli yritetty istua jo useamman kerran, mutta vastaajaa ei joko ollut saatu haastettua, tai hän ei ollut saapunut pääkäsittelyyn. Asiat olivat siirtyneet A:lle käräjäoikeudessa aiemmin työskennelleiltä käräjätuomareilta ja niitä oli hänen muistamansa mukaan tullut ”ihan viime metreillä” vielä lisää. Käräjäoikeus oli saanut tiedon, että vastaaja on vankilassa ja että pääkäsittely saataisiin viimein järjestettyä. Suurin osa teoista oli ollut A:n mukaan ”myönnettyjä, joten niiden osalta käytiin salissa läpi vain nimikkeet ja tekoajankohdat sekä otettiin vastaajan vastaus”.

A ei kertomansa mukaan ollut asiakokonaisuutta käsitellessään huomannut, että osassa teoista syyteoikeus oli ollut vanhentunut ennen haasteen antamista vastaajalle tiedoksi. Hän on tuonut ilmi, että tätä ei ollut myöskään vastaajan avustaja huomannut. Hän on lisäksi maininnut, että asiakokonaisuudessa oli ollut 23 syytekohtaa ja useita haastehakemuksia, joista ainakin osa oli annettu vastaajalle tiedoksi eri ajankohtina. Syyksi luetut rikokset olivat olleet niin vähäisiä, ettei niillä ollut ollut vaikutusta tuomittuun yhteisrangaistukseen. A:n mukaan kyse on ollut huolimattomuusvirheestä kiireisen työtilanteen keskellä. Hän on ilmoittanut pyrkivänsä olemaan jatkossa huolellisempi.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan viitannut A:n tapahtuneen syistä antamaan selvitykseen ja todennut, että kysymyksessä on ollut osin kiireestä johtunut huolellisuusvirhe. Laamanni on todennut, että vastaavat virheet ovat käräjäoikeuksissa valitettavan yleisiä, ja niihin on käräjäoikeuden tuomarikokouksissa kiinnitetty huomiota. Hän on todennut kokouksissa nousseen esiin, miksei rikostuomiojärjestelmä Ritussa ole toiminnallisuutta, joka asianhallintajärjestelmä Sakarin merkintöjen perusteella osaisi varoittaa kyseisenlaisista tilanteista.

3 Arviointi

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksista, joista rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneista rikoksista saattaa edellä kerrotun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Tapauksissa, joissa kyseisenlaisesta virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, on tuomarin menettelyä pidetty oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäisenä.

A:n virheellisestä menettelystä ei ollut aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia. Kyse on ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden yksittäisistä syytekohtista. Oikeudenkäynti on siten ollut muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen. Saadun selvityksen perusteella syyteoikeuden vanheneminen ei ole myöskään ollut seurausta A:n omasta menettelystä. A:n virheellinen menettely

korjaantui säännönmukaisen muutoksenhaun seurauksena hovioikeuden havaittua syyteoikeuden vanhentumisen.

Kun A:n menettely vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen olen tutkinut hänen menettelyään vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

4 Toimenpide

A on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan käräjätuomarina vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla A:lle hänen edellä kerrotusta menettelystä huomautuksen.

Mainitsen jo aiemmin tässä kuussa (päätökseni 12.5.2020 dnro OKV/50/31/2019) antaneeni A:lle huomautuksen siitä, että hän oli käräjäoikeuden käräjätuomarina muutama päivä nyt arvioitavana olevaa menettelyään aiemmin, 21.3.2019, ratkaisemassaan asiassa tuominnut vastaajan tuomittavana olleesta rikoksesta laissa säädettyä vähimmäisrangaistusta lievempään rangaistukseen. Lisäksi kiinnitin tuolloin hänen huomiotaan huolellisuuteen tuomion kirjoittamisessa, sillä hän oli laiminlyönyt laissa säädettyin tavoin ilmoittaa tuomiossa asian ratkaisemiseen osallistuneiden lautamiesten nimet.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle hovioikeuden presidentille.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen